

# KÜRESEL EĞİLİMLER SERİSİ

Çalışma Kağıdı No. 4

Ocak 2013

## ORTA ASYA'DA İŞBİRLİĞİ VE BÜTÜNLEŞME: KOLEKTİF GÜVENLİK ANTLAŞMASI ÖRGÜTÜ ÖRNEĞİ

*Çağla Gül Yesevi<sup>1</sup>*

### Abstract

This study examines the Collective Security Treaty Organization and its effects on cooperation and unification processes among Central Asian states. It argues that cooperation and unification among Central Asian States are mainly affected by the international environment that has changed after 9/11 and the Afghanistan Operation. Regional Powers have cooperated with both the US and the Russian Federation in fighting against terrorism. Central Asian States have been considering their new path through independent foreign policy or inter-state cooperation and even unification.

### Giriş

Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (KGAÖ), Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra kurulan Bağımsız Devletler Topluluğu'nun bünyesinden çıkan bir örgüttür. Örgütün temel amacı, üye ülkelerin bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü konusunda ortaya çıkabilecek olan askeri tehditleri önlemek ve çıkabilecek tehditleri, ortak çabalarla, ortadan kaldırmaktır. KGAÖ, üye ülkelerin ulusal güvenliklerini sağlamak için, askeri-siyasi çok yönlü karşılıklı işbirliğini koordine etmeyi, amaçlamaktadır.

### İşbirliğine Giden Yol: Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü

Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'nün kurulmasına öncülük eden ve 15 Mayıs 1992'de imzalanan Kolektif Güvenlik Antlaşması'nın temelinde, "kolektif güvenlik" kavramı yer almaktadır. KGAÖ Antlaşması'nın 2. ve 4. maddeleri, kolektif güvenlikle ilgilidir. 2. maddeye göre, bir ya da

---

<sup>1</sup> Yrd. Doç. Dr. Çağla Gül Yesevi, İstanbul Kültür Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Öğretim Üyesidir.

birkaç üye ülkenin güvenliği, toprak bütünlüğü ve bağımsızlığı herhangi bir tehdide maruz kaldığı durumlarda, tehdidin ortadan kaldırılması için ortak danışma mekanizması, faaliyete geçirilecektir. KGAÖ Antlaşması'nın 4. maddesine göre ise,

Üye ülkelerden herhangi birine karşı yapılacak askeri saldırı durumunda, diğer üye ülkelerin hepsi, başta askeri olmak üzere söz konusu ülkeye gereken yardımı sağlayacaktır, ayrıca BM Misaki'nin 51. maddesine uygun olarak, kolektif savunma hakkının sağlanması için denetimlerinde bulunan araçlardan yararlanarak, destek vereceklerdir. (Chuntulov, 2010, ss. 357-358)

2001 yılının Mayıs ayında, Bağımsız Devletler Topluluğu, Kolektif Güvenlik Antlaşmasını hazırladı ve bu antlaşmayı 6 üye ülke kabul etti. Ortak Hızlı İntikal Gücü'nün sınırlarda konuşlandırılması kabul edildi. 2002 yılının Mayıs ayında, Kolektif Güvenlik Konseyi Toplantısı'nda, Kolektif Güvenlik Antlaşması'nın, Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'ne dönüştürülmesine karar verildi. Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (KGAÖ), 7 Ekim 2002 yılında, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) üyesi olan Rusya Federasyonu, Kazakistan, Ermenistan, Kırgızistan, Tacikistan, Beyaz Rusya tarafından kuruldu. Özbekistan, Azerbaycan ve Gürcistan, Kolektif Güvenlik Antlaşmasını imzaladılar ancak KGAÖ'ne katılmadılar. Antlaşma, 5 yıllık süre için geçerliydi, bu 3 ülke antlaşmayı yenilemediler. Özbekistan, 2006 yılında, KGAÖ'ne katıldı, 2012 Haziran ayında ise üyeliğini askıya aldı.

Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü bünyesinde, 3 çeşit ortak askeri güç bulunmaktadır. İlk grup, bölgesel güçlerdir. 1995 yılında yayımlanan Ortak Güvenlik Strateji Belgesine göre, 3 askeri grup oluşturuldu: Doğu Avrupa Grubu (Beyaz Rusya ve Rusya), Kafkasya Grubu (Ermenistan ve Rusya), Orta Asya Grubu (Rusya ve Orta Asya Ülkeleri). İkinci grup, Barışı Koruma Güçleridir. Bu güçler, 2009 yılında oluşturuldu. 3500 kişilik bir askeri güçtür. Ancak, not edilmesi gereken, bu askeri varlığın kağıt üzerinde olduğu, ortak bir operasyonda bulunmadığıdır. KGAÖ bünyesinde, üye ülkeler, gönüllülük esasına göre, askeri operasyonlara katılmaktadırlar. Yine bu güçlerin, üye ülkelerde konuşlanması, üye ülkelerde konuşlanması, konu edilen üye ülkenin talebiyle gerçekleşmektedir. Bu bağlamda, KGAÖ operasyonlarında, devletin resmi rızasının aranması esastır. KGAÖ güçleri, Avrasya dışında da ancak BM mandası altında görev yapabileceklerdir. Üçüncü grup, askeri güç ise Orta Asya için Ortak Hızlı İntikal Gücüdür (Collective Rapid Deployment Force for Central Asia). Bu güç, 2001 yılında kuruldu. 4000 kişiden oluşmaktadır ve Kant askeri üssünü kullanmaktadır. Ortak Hızlı İntikal Gücü, savaş sahasında kullanılmadı. 2009 yılında, bu gücün yerini Ortak Acil Müdahale Gücü (Collective Rapid Reaction Forces) aldı. Ortak Acil Müdahale Gücü, Orta Asya dışındaki alanlarda da kullanılabilir, 20 bin kişiden oluşmaktadır. 2011 yılında bu iki güç birlikte tatbikata katıldılar (Nikitina, 2012, ss. 43-44).

Ortak Acil Müdahale Gücü, üye ülkeler arası çatışmalarda ya da dışarıdan kaynaklanan tehditlere karşı kullanılabilir. KGAÖ Genel Sekreteri Nikolai Bordyuzha'nın da üzerinde durduğu gibi, Ortak Acil Müdahale Gücü, aşırılık, organize suçlar, olağanüstü durumlar, terör ve uyuşturucu kaçakçılığını engellemek, boru hatlarını korumak, doğal ve insanlardan kaynaklanan afetlerden sonraki çalışmaları yürütmek için kullanılabilir. KGAÖ, ortak savunma çalışmaları dışında, yasadışı göç, uyuşturucu kaçakçılığı ve zararlı internet siteleriyle ilgili ortak mücadelede bulunmaktadır (Nikitina, 2012, s. 44; Chuntulov, 2010, s. 361).

Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü, Amerika Birleşik Devletleri'nin 2014 yılında, Afganistan'dan ayrılması meselesini, önemsemektedir. NATO'nun Afganistan'dan ayrılmasının ardından oluşabilecek riskler konusunda çalışmalar yapılmaktadır. KGAÖ'nün toplantılarda, Afganistan'daki durum öncelikli gündem maddesi olarak yer almaktadır (KGAÖ Resmi Sitesi, 2011). 12 Ağustos 2011 tarihinde yapılan resmi olmayan KGAÖ toplantı öncesinde, Kazakistan Devlet Başkanı Nazarbayev, en büyük sorunun Afganistan'daki durum olduğunu, bu bölgenin uyuşturucu ve militan merkezi haline geldiğini, belirtmiştir (KGAÖ Haberler, 2013).

Bölgedeki riskler göz önünde bulundurularak, Örgüt kapsamında, Yasadışı Uyuşturucu Dolaşımıyla Mücadele Koordinasyon Kurulu, Yasadışı Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu ve Olağanüstü Duruma Müdahale Koordinasyon Kurulu, kurulmuştur. Ayrıca, 2003 yılından itibaren, her yıl Avrasya bölgesinde uyuşturucu maddelerin yasadışı dolaşımını önlemek ve uyuşturucu ana maddesinin satışını durdurmak için “Kanal” adı verilen bir operasyon yürütülmektedir. Bu operasyonlar, uyuşturucu ve silah kaçakçılığının önlenmesinde, etkili olmaktadır (Chuntulov, 2010, s. 362). Rusya Devlet Başkanı Putin, NATO'nun Afganistan'dan ayrılacak olmasından memnun olmadığını, bundan üzüntü duyduğunu, belirtmiştir. Putin'e göre, NATO güçlerinin, bölgenin istikrarlı hale gelmesi için, görevlerine devam etmeleri gerekmektedir (Kırım Haber Ajansı, 2012).

Bağımsız Devletler Topluluğu Parlamentolararası Kurulu, 1992 yılından beri hizmet vermektedir. Özellikle, üye devletlerin yasalarının uyumlandırılması için çalışmaktadır. Bu bağlamda, iki yüzden fazla yasa ve kanun incelenmiş ve uyumlandırmıştır. Yasaları arasında uyum bulunan ve eski sistemin yakınlıklarını sürdüren devletlerin işbirliği yapmaları daha kolay olacaktır (BDT Resmi Sitesi, 2011). Bağımsız Devletler Topluluğu, Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü ve Avrasya Ekonomik Topluluğu Parlamentolarının toplantıları aynı anda yapılmaktadır. Böylelikle alınan kararların, ulusal parlamentolarda kabulü, kolaylaşmaktadır. Toplantıların birlikte yapılması, BDT, KGAÖ ve Avrasya Ekonomik Toplulukları arasındaki eş güdümü ve ortak paydayı göstermesi açısından, önemlidir.

### Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü ve Kırgızistan Olayları

Rusya Kara Kuvvetleri Komutanı, Orta Asya için savaş uyarısında bulundu. Orta Asya ülkeleri arasındaki sınır aşan su, sınır ve enerji anlaşmazlıklarının devam etmesi durumunda, Özbekistan-Tacikistan ve Kırgızistan arasında yakın bir gelecekte daha ciddi sorunların ortaya çıkacağını, kaydetti (Star Gazetesi, 2012).

Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü, Haziran 2010'da Kırgızistan'ın güneyinde, Kırgızlar ve Özbekler arasında yaşanan çatışmaların durdurulmasında, aktif olarak yer almadı. Kırgızistan Geçici Hükümeti'nin tüm çağrılarına rağmen, KGAÖ ve Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), bölgeye müdahale etmekten kaçındılar. Bağımsız Devletler Topluluğu, 1992-97 Tacik İç Savaşına müdahale etmekten çekinmemişti. Kırgızistan Geçici Hükümeti Başkanı Roza Otunbayeva, 2010 Krizinde KGAÖ'nün etkili olmadığı ile ilgili bir soruya, Otunbayeva, KGAÖ'nün, “iç kriz” nitelendirmesiyle, bu olaylara karışmadığı belirtildi. O zaman örgütün yardım etmemesine üzüldüğünü, ama şimdi, askeri yönden Rusya'dan yardım aldıklarını, ekledi. Rusya'nın, Kırgızistan'da bulunan üssünün kullanım süresinin uzatılması karşılığında, kendilerine askeri teçhizat sağlamayı taahhüt ettiğini, belirtti. Rusya'nın askeri teçhizat ile ilgili tek ortakları olduğunu, vurguladı. Eğer Rusya kendilerine gerçek bir askeri yardım sunarsa, işbirliği yapmayı istediklerini, belirtti (Eurasianet, 2012).

Yulia Nikitina'nın (2012, p. 50) belirttiği gibi, KGAÖ, 2005 ve 2010 yıllarında Kırgızistan'da meydana gelen olaylara müdahale etmedi. 2005 yılında, Kırgızistan'dan bu yönde bir talep gelmemişti. 2010 yılında ise, Kırgızistan Geçici Hükümeti Başkanı Roza Otunbayeva, müdahale talebini, KGAÖ'ne değil, Rusya'ya yaptı. Kırgızistan Geçici Hükümeti, bu talebin Rusya tarafından KGAÖ'ne iletileceğini, varsaymıştır. KGAÖ, Kırgızistan'daki olayları, “anayasal olmayan güç değişimi” olarak nitelendirdi. KGAÖ üyeleri, ülke içindeki bir çatışmaya müdahale etmeyi arzu etmediler. Üye devletlerin isteksizliği ve KGAÖ'nün ancak dış tehditler karşısında müdahale edeceğinin bilinmesinden dolayı, Kırgızistan'a bir operasyon gerçekleştirilmedi.

2010 yılının Haziran ayında gerçekleşen Kırgızistan'daki çatışmanın ardından, Aralık ayında toplanan KGAÖ, yapısal değişikliklerle ilgili kararlar, aldı. Buna göre, KGAÖ üyeleri, Örgütün, iç

tehditlere karşı da operasyon gerçekleştirmesi konusunda anlaşılabilir. Özbekistan, bu yeni düzenlemeye karşı çıktı (Stein, 2012, s. 78). KGAÖ kapsamında alınan kararlar, oy birliğiyle, uzlaşmayla alınmaktaydı. Karar-alma mekanizması değiştirildi. Konuyla ilgisi olmayan üyenin, çekimser kalması ya da toplantıya katılmaması yönünde karar alındı (Nikitina, 2012, s. 48) Bu yeni düzenlemelerle, KGAÖ'nün daha hızlı ve etkin karar alabilmesi sağlanmış olacaktır.

### **Bölgedeki Askeri Üsler ve Askeri İşbirliği**

ABD ve Rusya arasında Avrasya'da etki alanı mücadelesi devam etmektedir. Bunun görünen ilk belirtisi, ABD ve Rusya'nın bölge ülkeleriyle yaptıkları askeri antlaşmalar ve askeri üs elde etme yarışıdır. Bu hâkimiyet mücadelesinde, Afganistan savaşı bir dönüm noktasıydı. ABD, Afganistan'dan ayrılırken güçlerinin bir kısmını ülkede bırakacak. 2014 yılında, Afganistan'dan ayrılacağına açıklayan ABD, bu ülkeden ayrılırken teknik ve askeri araç ve gereçlerinin bir kısmını hibe olarak bırakacak. Transit konusunda, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan'la antlaşmalar yapıldı (Yesevi, 2012b). Rusya'nın bölge ülkeleriyle, silah antlaşmaları bulunmaktadır. Rusya, bölge ülkelerinde askeri üslere sahiptir. Bunun yanında, Rusya, Kırgızistan'ın ordusunu yenilemektedir. Tacikistan'ın ordusunu güçlendirmek için de kaynak ayırmaktadır.

Rusya'nın Azerbaycan'da da üssü bulunmaktaydı. Azerbaycan, Gebele radar üssünün yıllık kira bedelini 7 milyon dolardan 300 milyon dolara çıkarmak istedi. Bu teklif, Rusya tarafından reddedildi ve Rusya, Gebele üssünden çekildi (Dünya Bülteni, 2013). Bu radar üssü, SSCB'nin 8 baz istasyonunda biri olarak çalışıyordu. Radar üssü, 6000 km. çapındaki bölgeyi kontrol edebiliyor ve orta menzilli füzelerin yerini ve rotasını belirleyebiliyordu. Askeri alanda, Rusya'nın Ermenistan'a tam desteği mevcut. Ermenistan'ın silah ihtiyacı, çok uzun zamandan beri, Rusya tarafından karşılanmaktadır. Rusya ve Kazakistan, bir Ortak Hava Savunma Sistemi oluşturmak için anlaşılabilir. Bu Bölgesel Hava Savunma Sistemine, Ermenistan'ın da katılımı ile ilgili tüm antlaşmalar, 2012 yılının Temmuz ayı itibarıyla tamamlandı. Lavrov, İran'a saldırı durumunda, Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ'ı işgal edeceğini ve Ermenistan'ın dünyayla bağlantısının kesileceğini savundu (Yesevi, 2012e).

Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki ilişkiler iyice gerildi. 2012 yılının Haziran ayında taraflar karşı karşıya geldiler. Ermenistan, Azeri ordusunun açtığı ateş sonucu, 3 askerinin öldüğünü duyurdu. Ardından, Azerbaycan, Ermenistan'dan açılan ateşle 5 askerinin hayatını kaybettiğini açıkladı. Bu çatışmalar, Hillary Clinton'ın bölgeyi ziyaret edeceği döneme denk geldi. Azerbaycan, zengin petrol yatakları ve coğrafi konumu nedeniyle, hem Rusya'nın hem de ABD'nin ilgisini çekmektedir KGAÖ'ne üye olmayan Azerbaycan askeri gücünü geliştirmektedir. ABD ve İsrail'le işbirliği yapmayı tercih etmektedir. Bölgede, Dağlık Karabağ konusu ile ilgili ilişkileri gergin olan Ermenistan-Azerbaycan arasında çatışma riski mevcuttur. Böyle bir çatışma, KGAÖ'nün devreye girmesine yol açabilir (Yesevi, 2012a).

Ermenistan'ın Rusya'ya üs konusunda teklifi bulunmaktadır. 2008 Gürcistan Savaşının ardından, Gürcistan'daki üsler, Ermenistan'a taşınmıştı (Yesevi, 2012e). Ermenistan, KGAÖ'nün bir üyesidir. Ermenistan Devlet Başkanı Sarkisyan, Yukarı Karabağ ile ilgili olarak Azerbaycan'dan askeri bir müdahale gelirse, kendilerini ve bu bölgede yaşayan halkı korumak için her yolu deneyeceklerini belirtti. Sarkisyan, bu konuda, KGAÖ'ne güvendiğini, belirtmektedir. Sarkisyan, KGAÖ'den yardım gelmeme olasılığını da göz önünde bulundurarak, böyle bir durumda KGAÖ üyeliğinin anlamının kalmayacağını da vurgulamaktadır. Sarkisyan'ın Azerbaycan'ın askeri hazırlıkları ile ilgili endişeleri bulunmaktadır ve Ermenistan'ın askeri çözüm yerine müzakereden yana olduğunu, anlatmaktadır (Cihan, 2012a). Ermenistan, çıkabilecek bir çatışmada, KGAÖ'nü yanında görmeyi arzulamaktadır.

ABD temsilcisi James Appathuray, 10-13 Mayıs 2011 tarihleri arasında bölgeye ziyarette bulundu. Bu ziyaret neticesinde, ABD, Kırgızistan'da NATO'nun Orta Asya temsilciliğini açtı. İlginç olan, NATO Temsilciliğinin, Kırgız Savunma Bakanlığı'nın binasında yer almasıdır. ABD, Kırgızistan'a askeri alanda yapacağı reformlar konusunda yardımcı olacaktır. Aynı gezi esnasında, NATO'nun ikmal deposunun, BAE'den Özbekistan'a kaydırılması için Özbekistan Devlet Başkanı Kerimov'un ikna edildiği, belirtildi. 11 Eylül 2001'den sonra, ABD ile Özbekistan arasında bir stratejik ortaklık kuruldu. Hanabad üssünün, ABD tarafından kullanılmasına izin verildi. Ancak, 2005 yılının Mayıs ayında, Andican'da meydana gelen olaylardan sonra, Özbekistan hükümeti, ABD'den Hanabad üssünün boşaltılmasını, istedi. Hanabad üssünün, Özbekistan topraklarının ve hava sahasının, Afganistan'a yardım göndermek amacıyla, NATO tarafından kullanılmasına, izin verilmedi. Ardından, 2005 yılının sonlarında, Rusya ve Özbekistan arasında bir askeri ittifak antlaşması imzalandı. Son olarak, Özbekistan, kendi topraklarında yabancı askeri üs kurulmasına izin vermeyeceğini, belirtti. Buna göre, Özbekistan'da ABD operasyonlarını desteklemek amacıyla bir askeri üs yapılamayacak. Özbekistan, askeri bir işbirliğine katılmayacak ve barış gücü askerlerinin de topraklarını kullanmasına izin vermeyecek. Özbekistan, son aldığı kararla, tarafsız bir ülke olma konumunu seçmiş gibi gözükmektedir (Yesevi, 2012c).

Tacikistan'a askeri ve teknik destek sağlayan Moskova, 201 nolu üs için herhangi bir bedel ödememektedir. Rusya Savunma Bakanlığı, 2004'den bu yana kullanılan ve 2014'de süresi dolacak askeri üsle ilgili 49 yıllık kira sözleşmesi imzalamaya çalışmaktaydı. Ancak Tacikistan, bu süreyi 10 yıl ile sınırlandırmak istediğini duyurmuştu. Tacikistan, Rusya'dan yıllık 300 milyon dolar kira bedeli de istiyordu. Konuyla ilgili konuşan Tacikistan Dışişleri Bakanı Hamrohon Zarifi, "bizim topraklarımız bedava değil, hiç kimse ödeme yapmadan kullanamaz" diyerek tepkisini dile getirmişti (Yesevi, 2012b). Ancak, Putin'in Tacikistan'a gerçekleştirdiği ziyaret neticesinde Rusya'nın isteği gerçekleşti. Rusya, askeri üslerini, 30 sene daha Tacikistan'da tutacak. Rusya'nın Tacikistan'da 7 bin askeri bulunmaktadır (Cihan, 2012b).

Kırgızistan Devlet Başkanı Atambayev, 2012 yılında göreve gelir gelmez, Kırgızistan'daki ABD üssünün kapatılması gerektiğini, üssün sivil havacılık için kullanılmasını gerektiğini belirtti. Bunun için son tarih, 2014'tür. Rusya da bu kararı destekliyor. Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov, "Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'ne üye ülkelerde, bundan sonra, herhangi bir yabancı askeri üssün kurulması yönündeki teklifin üye ülkelerin de iznine tabi tutulacağını" belirtmişti (Yesevi, 2012b).

Rusya, Kırgızistan'daki üsleri için 2007 yılındaki anlaşma uyarınca, ödemenin bir kısmı Kırgız askeri uzmanlarının eğitimi sağlanarak, yapıyordu. Ancak, Kırgızistan Hükümeti, 2014 yılından itibaren, ödemenin nakit olarak yapılmasını istedi. Kırgızistan, Rusya ile işbirliğinin kendileri için yararlı olduğunun, farkındadır. Kırgızistan'da dört Rus askeri üssünün faaliyetleri sürmektedir. Kırgızistan Hükümeti'nin aldığı kararla, Kant hava üssü Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGAÖ) çerçevesinde çalışacak ve 2017 yılından itibaren 15 yıl boyunca ücretsiz olarak kullanılacaktır (Dünya Bülteni, 2012a). Rusya, Kırgızistan'da bulunan diğer merkezleri için 4,5 milyon dolar kira bedeli ödeyecektir. Bunlar, Isık-Göl'de deniz askeri eğitim merkezi ve torpido gelişim merkezi, Balıkçı şehrine yakın alandaki sismik gözlemevi, Celalabad'da nükleer test gözlemevi ve Karabalta'daki Deniz Kuvvetleri iletişim merkezidir (Dünya Bülteni, 2012b).

Eski Devlet Başkanı Roza Otunbayeva, kendisi ile yapılan bir röportajda, Manas üssünün, ABD'ye verilmesinin Askar Akayev'in Putin'e danışmasıyla gerçekleştiğini, vurguladı. Ayrıca, Otunbayeva, Rusya'nın da isteğiyle, Devlet Başkanı Atambayev'in, 2014 yılında, Manas askeri üssünün, ABD tarafından boşaltılıp, sivil bir merkeze dönüştürülmesine, karar verdiğini, belirtti. ABD, Afganistan'ı boşalttığında, risklerin artacağı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, Otunbayeva, sınırları aşan sorunlar olarak insan kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı, İslami ve radikal grupların varlığını, Otunbayeva'nın üzerinde durduğu diğer konu da Özbekistan'ın terör riskleri nedeniyle,

Özbekistan-Kırgızistan sınırına mayın döşemesidir (Eurasianet, 2012). Ciddi ekonomik sıkıntıları bulunan Kırgızistan'ın bağımsız dış politika oluşturması, yakın gelecekte mümkün gözükmemektedir.

Özbekistan, 2012 yılının kış aylarında, ücretlerin ödenmemesi nedeniyle ve Çin'e doğal gaz satmak amacıyla, Kırgızistan ve Tacikistan'a gönderdiği gazı kesmişti. (Yesevi, 2012d). Özbekistan, bu kış da aynı uygulamaları sürdürdü. Kırgızistan'a gönderdiği gazı kesti. Özbekistan, ayrıca, iki ülke arasındaki sınırların, bazı yerlerinin hatalı olduğunu, savunmaktadır. Kırgızistan Sınır Belirleme Komitesi Başkanı İskanderov, bu konuda toplantılar yapılabileceğini belirtti. Özbekistan-Kırgızistan arasındaki 1378 kilometrelik sınırın yaklaşık 371 kilometrelik kısmı, tam olarak belirlenemedi. İki ülke arasındaki ilişkiler, sınırların belirlenememesi, Özbekistan'ın sınırlara mayın döşemesi ve enerji sevkiyatında yaşanan sıkıntılar nedeniyle gergin durumdadır.

El Kaide, Özbekistan İslami Hareketi ve diğer terörist örgütler, Afganistan'da faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bu grupların aktiviteleri, Tacikistan ve Özbekistan'ın istikrarını, olumsuz yönde etkilemektedir. Rus sınır muhafızları, Tacik-Afgan sınırını, uyuşturucu ve diğer suçlarla ilgili gözlem altında tutmaktadır. Bilindiği gibi, Tacik-Afgan sınırından, Avrupa'ya doğru uyuşturucu sevkiyatı yapılmaktadır. Bölge ülkeleri arasında sınır çatışması riski, her zaman mevcuttur. Günümüzde, özellikle Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan arasında bulunan Fergana vadisinde çatışma riski bulunmaktadır. Özbekistan dışında, diğer bölge ülkeleri, ABD ile ilişkilerine geliştirmektedirler. Ancak, Rusya ile askeri üs ve silah alım antlaşmaları, daha yoğundur. KGAÖ, güvenlik alanındaki işbirliğinin artmasını, sağlayacaktır.

### **Özbekistan'ın Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü Üyeliğinin Askıya Alması**

Özbekistan, 1999 yılında, Kolektif Güvenlik Antlaşması'nın süresini uzatmadı ve antlaşmadan çekildi. GUAM'a katıldı. 2005'te ise GUAM'dan ayrılarak, Rusya ile yakın ilişkiler sürdürmeye devam etti. 2006 yılında, Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'ne geri döndü. Özbekistan, Ortak Müdahale Gücü (Collective Reaction Operation Force-CORF) operasyonlarını desteklemedi. Özbekistan, bu operasyonlara, askeri gücünü, göndermemektedir. Özbekistan, KGAÖ'nün 2007 yılında gerçekleştirilen Rubezh tatbikatına gözlemci gönderdi. Özbekistan'ın CORF ile ilgili en önemli çekincesi bu güçlerin, bölgesel çatışmalarda kullanılabilir olmasıdır. Aralık 2010 tarihinde gerçekleştirilen toplantıda, KGAÖ üyeleri, Haziran 2010'da Kırgızistan'da meydana gelen olayları da göz önüne alarak, örgütün faaliyet sahasının iç tehditleri de kapsamı konusunda anlaşılabilir. KGAÖ, 2010 Kırgızistan olaylarına karışmadı. Çünkü, antlaşmaya göre, üye devlete dışarıdan bir saldırı karşısında müdahale edebileceklerdi (Stein, 2012, s. 78).

KGAÖ'nün çerçevesinde, Kolektif Acil Müdahale Gücü birliklerinin katılımıyla, 19-22 Eylül 2011 tarihinde, "Merkez-2011" adlı bir tatbikat düzenlendi. Bu tatbikata, Rusya, Beyaz Rusya, Kazakistan, Ermenistan, Tacikistan'a ait askeri birlikler katıldı. Yine aynı tarihlerde, Kırgızistan'da Çevik Kuvvetler Tatbikatı düzenlendi ve bu tatbikata Kırgızistan, Kazakistan, Tacikistan ve Rusya, silahlı kuvvetlerine ait birlikler katıldı. 2011 yılında düzenlenen bu tatbikatlara, Özbekistan katılmadı. 12 Ağustos 2011'de, Astana'da düzenlenen, KGAÖ toplantısına da Özbekistan katılmadı. Bu toplantıda, 2014 yılında, ABD'nin Afganistan'dan ayrılmasının ardından oluşabilecek riskler, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, terörizm konuları ele alınmıştı. Beyaz Rusya Devlet Başkanı Alexander Lukaşenko, Ortak Acil Müdahale Gücü'ne, ülkelerin içişlerine müdahale yetkisi verilmesini önerdi. Lukaşenko, 2010 Kırgızistan olayları sırasında, Bakiyev'in devrilmesine, KGAÖ tarafından engel olunamamasını, eleştirdi. Özbekistan, anayasal egemenlik haklarına özel önem vermektedir ve KGAÖ'nün askeri operasyonlarına katılmayacağını, açıklamıştır. Özbekistan'a göre,

KGAÖ, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı konularıyla ilgilenmelidir (Avrasya İncelemeleri Merkezi, 2011).

Putin, 2012 yılının Haziran ayı başında, Kerimov ile buluştu ve ekonomik ilişkileri güçlendirmek adına Özbekistan'ın BDT serbest ticaret bölgesine dâhil olmasını istedi. Görüşmenin sonunda, liderlerin stratejik ortaklığın derinleştirilmesi konusunda bir deklarasyona imza attıkları bildirildi. Ancak, Haziran ayı sonuna gelindiğinde, Özbekistan, KGAÖ üyeliğini askıya aldığı bir dilekçe ile Genel Sekreterliğe bildirdi. KGAÖ'de alınan karara göre, örgüt üyesi ülkelerde kurulacak herhangi bir üçüncü ülkeye ait askeri üs için örgütün onayı gerekmektedir.

Özbekistan ve Rusya'nın arası, Özbekistan'ın KGAÖ üyeliği askıya almasıyla ilgili olarak, gergin durumdadır. Konuyla ilgili olarak Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Özbekistan'ın Rusya'nın müttefiki olduğunu ve Özbekistan'ın Rusya'nın müttefiki olduğunu ve Özbekistan'ın üyeliğini dondurması kararının nihai bir karar olmadığına inandığını belirtti (Cihan, 2012c).

Vladimir Socor, Özbekistan'ın Orta Asya'nın en güçlü ordusuna sahip olduğunu vurgulamaktadır. KGAÖ'nün üyelerine en önemli katkısının, Rusya'nın ürettiği askeri teçhizatları, üretim fiyatıyla elde edebilmeleri olduğunu belirtmektedir. Üye devletler, belli askeri birimler için bu silahları alabilmektedirler (Radio Free Europe Radio Liberty, 2012).

Özbekistan'ın askeri ittifaklarla ilgili aldığı karar, KGAÖ ile sınırlı değil. Özbekistan, üyesi olduğu Şangay İşbirliği Örgütü'ne de mesafeli durmaktadır. Avrasya coğrafyasında, Batı ittifaklarına karşı diğer bir yapılanma, Şangay İşbirliği Örgütü olarak gözükmektedir. 2012 Haziran ayının ilk haftasında, Cumhurbaşkanı İslam Kerimov'un, Çin'e yaptığı ziyaret sırasında, iki ülke arasındaki ticari-ekonomik, üretim ve yatırım ile ilgili işbirliğini öngören 40'a yakın anlaşma ve kontrat imzalandı. Özbekistan ile Çin arasında, petrol-gaz üretme, işleme ve taşımacılığı, eczacılık, bilişim teknolojileri ve inşaat malzemeleri üretimi ve Özbekistan'da üretilen doğalgaz, pamuk, uranyum ve diğer renkli metallerin Çin'e ihracatını içeren teknolojik, ekonomik, veterinerlik, karantina ve bitki koruma antlaşmaları imzalandı. Ayrıca, 2012-2015 yıllarına yönelik işbirliği programı ve ortak sanayi parkının oluşturulmasına ilişkin anlaşma ve Stratejik Partnerliğin Kurulmasına ilişkin Ortak Deklarasyon imzalandı. Çin'le artan işbirliğin ve Şanghay İşbirliği Örgütü üyeliğine rağmen, Özbekistan, sınırları içinde yabancı askeri varlık konusunda, hassas davranmaktadır.

Şanghay İşbirliği Örgütü'ne üye ülkelerin katılımıyla, 2012 yılının Haziran ayında, Kazakistan, Tacikistan ve Rusya'da üç aşamalı kapsamlı askeri bir tatbikat düzenlendi. Özbekistan, bu tatbikata katılmayacağını açıkladı. Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Çin'in silahlı kuvvetlerinde görev yapan askerlerin katılımıyla, tatbikat gerçekleştirildi. Özbekistan, Kazakistan'ın askeri araçlarının, Özbek topraklarına girmesine izin vermedi. Tatbikatın ikinci aşaması, 2012 yılının Eylül ayında Tacikistan'da yapıldı. Tacikistan'a ulaşmaya çalışan Kazak askerleri, askeri araçlarını, Tacikistan'a ulaştırmaya çalışırken, yine aynı zorlukları yaşadılar. Özbekistan bir kez daha, Kazakistan'ın topraklarını kullanmasına izin vermedi.

## Rusya Federasyonu'nun Dış Politika Stratejileri

Bağımsız Devletler Topluluğu'nun kuruluşunda olduğu gibi, daha sonraki yıllarda da Rusya belirleyici ve etkin güç olmuştur. Rusya'nın BDT politikalarını dönemsel olarak özetlemek mümkündür. Fırat Purtaş'ın belirttiği gibi, 1992-95 Arası "Yakın Çevre" politikası ile, 1996-98 arası farklı hızlarda bütünleşme stratejisi ile, 1999'dan 2001 yılı sonlarına kadar ikili işbirliğinin güçlendirilmesi kavramı ile, 2001'den günümüze ABD'nin eski Sovyet Coğrafyasında etkisinin artması üzerine, Rusya'nın BDT sahasında yeni bütünleşme çabaları ile açıklanabilir (Amanov, 2007, s. 370).

11 Eylül saldırılarından sonra, terörizmle mücadele, BDT üyeleri arasında da öncelikli işbirliği alanı haline gelmiştir. Bu bağlamda, 1998'de BDT'ye üye ülkelerin Suçlarla Mücadele İşbirliği

Antlaşması, 1999'da Terörizmle Mücadele Antlaşması ve 2000'de Uyuşturucu ve Kaçakçılıkla İşbirliği Antlaşması imzalanmıştır. Aralık 2000'de Rusya Federal Güvenlik Servisi'nin ilgili birimleri bazında BDT Anti terör merkezi kurulmuştur (Amanov, 2007). Burada eklenmesi gereken, Oktay Tanrısever'in (2005) belirttiği gibi, 11 Eylül'den sonra ortaya çıkan "uluslararası terörizme karşı işbirliği" söylemi ile Rusya, bölge devletlerinin ABD ile daha yakın ilişkiler kurmalarına göz yumdu. Ancak, zaman içinde, Rusya yeniden arka bahçesi olarak tanımladığı ülkelerle işbirliğini geliştirdi.

Münih Konferansı, bir dönüm noktasıdır. Putin'in 43. Münih Güvenlik Konferansı'nda ABD dış politikasını eleştirdiği konuşma medyada (özellikle ABD ve İngiltere'de) "şaşkınlıkla" karşılandı; hatta yeni bir "Soğuk Savaş" olasılığından söz edildi. Putin, tek kutuplu dünyayı kabul edilemez buldu. Tek gücün, demokrasiyle hiçbir ortak noktasının bulunmadığını belirtti. Putin'e göre, askeri gücün kullanımı konusunda karar verecek tek mekanizma, son merci Birleşmiş Milletler Kuruluş Sözleşmesidir. BM yerine, NATO ya da AB'yi koymaya kalkmak gereksizdir. Ona göre, NATO'nun genişlemesi müşterek güvenin seviyesini düşüren ciddi bir kışkırtma olmuştu. Putin ayrıca, ABD'nin 'Avrupa savunmasını güçlendireceği' savıyla Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ne füze savunma sistemi kurma planıyla NATO'nun genişlemesini 'açık tehdit gördüklerini' de ima etti (Cumhuriyet, 2007).

2012 yılının Aralık ayında, Rusya Federasyonu'nun Yeni Dış Politika Belgesi yayınlandı. Rusya, bu belgede, dünyayı "daha istikrarsız bir yer" olarak tanımlamaktadır. Özellikle Batı, diğer ülkelerin iç işlerine karışması, eleştirilmektedir. Birleşmiş Milletler'in rolünün zayıfladığı vurgulanmaktadır. Rusya'nın temel amacı ise, uluslararası politikada denge unsuru olmak ve BM'nin önemini vurgulayarak yumuşak güç kullanmaktır. Ayrıca, Rusya, dünya ekonomisinin daha adil olması gerektiğini ve kur yapısının yeniden düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Rusya, Vefalya Barışı ile korunmuş olan ülkelerin içişlerine karışmama ilkesini savunmaya devam ediyor. Bilindiği gibi bu ilke, Soğuk Savaş dönemi sonrasında, insani müdahale ve koruma sorumluluğu kavramlarıyla zedelenmiş, yeni bir sürece girilmişti. Ancak, Rusya, dışarıdan müdahale anlayışı ile de mücadele etmeye devam edecek. Rusya, evrensel bir insan hakları ve özgürlük kavramını sorgulamaktadır. İnsan hakları ve özgürlüklerle ilgili unsurların, kültürel ve tarihi özelliklere değinilmeden anlaşılamayacağı vurgulanmaktadır. Rusya, bölgesel işbirliği için özel önem atfettiği, Bağımsız Devletler Topluluğu, EurAsEC ve Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütünü, güçlendirilecek. Rusya ve Beyaz Rusya arasındaki bir "Birlik Devleti-Birleşik Devlet" kurulması için çalışılacak. Ukrayna'nın bölgesel yapılanmalar içinde yer alması da Rusya'nın önem verdiği diğer konudur. Enerji konusu, Batı ile ilişkilerde başat rol oynamayı sürdürmektedir (Zaman, 2012a).

Rusya AB, NATO, AGİT gibi uluslararası örgütler, Baltık ülkeleri ve Balkanlar'da işbirliği ortamlarının güçlendirilmesine çalışacaktır. Rusya'nın yeni denge politikasında, ABD'nin dünya polisliğinin dengelenmek istediği anlaşılmaktadır.

## Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütünün Geleceği

KGAÖ'nün geleceğini değerlendirirken, BDT bünyesinden çıkan diğer oluşumlarla eş güdümlü hareket edildiğini belirtmeliyiz. 2012 yılının Aralık ayında, Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü, EurAsEC Devletlerarası Konseyi ve Avrasya Ekonomik Kurulu Toplantılarının beraber yapıldığını, not etmeliyiz.

19 Aralık 2012'de başlayan KGAÖ Toplantısı'nın gündeminde Beyaz Rusya, Rusya ve Kazakistan arasında oluşturulan Gümrük Birliği yer aldı. Gümrük Birliği'nin, 1 Mayıs 2013 itibarıyla, Avrasya Ekonomik Birliği'ne dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Kırgızistan ve Tacikistan'ın da Gümrük Birliğine katılmaları konusundaki çağrı, Putin tarafından yinelenildi. Avrasya Ekonomik topluluğu kurumları çerçevesinde yeni entegrasyon faaliyetleri, topluluk üyelerine malî destek konuları ve 2013 yılı bütçesi görüşüldü. KGAÖ ile ilgili en önemli konular ise, örgütün 2020 yılına kadar askerî



durumu, acil durumlarda kolektif müdahale sisteminin geliştirilmesiydi. Liderler Zirvesi'nde Rusya Devlet Başkanı Putin, askerî işbirliği, uluslararası suçlar ve özellikle uyuşturucu kaçakçılığı konusundaki çalışmalarda ilerleme sağlanması gerektiğini belirtti. Putin'in, toplantı esnasında, üzerinde özellikle durduğu konu, KGAÖ'nün dünya üzerinde, barışı koruma işlevine ağırlık verileceğiydi (Dünya Bülteni, 2012a).

Bu toplantıda gündeme gelen önemli konulardan biri de Kazakistan ve Rusya arasında oluşturulan Ortak Hava Savunma Sistemi idi. Rusya öncülüğünde Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü'ne üye eski Sovyet ülkeleri ortak füze savunma sistemi kurmak için harekete geçti. Rusya'nın yeni Genelkurmay Başkanı Valeri Gerasimov, örgüt üyesi altı ülkenin askeri yapılarının geliştirileceğini ve hava sistemlerinin de ortak kalkan oluşturacak şekilde güçlendirileceğini belirtmişti (Zaman, 2012b).

Diğer KGAÖ toplantılarında olduğu gibi bu toplantının da ana gündem maddesi, NATO'nun 2014 yılında Afganistan'dan çekilmesiydi. Putin, Afganistan'da afyon üretiminin arttığını belirtti ve uyuşturucu kaçakçılığının bölge ülkelerinin en büyük meselesi olduğunu vurguladı (Dünya Bülteni, 2012a).

Aynı günlerde yapılan, katılımcıları da aynı olan Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü, EurAsEC Devletler arası Konseyi ve Avrasya Ekonomik Kurulu Toplantılarının ana gündemi, Avrasya'da var olan işbirliğini ve bütünleşmeyi arttırmaktı. Avrasya Ekonomik Topluluğu, Rusya, Özbekistan, Beyaz Rusya, Tacikistan, Kazakistan, Kırgızistan'ın üye olduğu bir örgüttür. Amacı, Gümrük Birliğini kurmak ve ortak ekonomik politika oluşturmaktır. Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Putin, Avrasya'nın bütünleşmesini özel önem atfetmektedir. Putin Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'nü, Avrasya'nın güvenliği açısından, başat aktör olarak görmektedir. Putin, özellikle, uyuşturucu kaçakçılığının arttığını belirtmektedir. Putin, EurAsEC Devletler arası Konseyi Toplantısı'nda, topluluğun bütünleşme için misyonunu başarıyla gerçekleştirdiğini gördüklerini belirtti. Putin'in de vurguladığı gibi, Temmuz 2011'den beri, Rusya, Beyaz Rusya ve Kazakistan arasında Gümrük Birliği kurulmuş durumdadır. Putin, 2012 yılının başından beri, Ortak Ekonomik Alan oluşturulması için ülkeler üstü düzenleyici bir organ olarak Avrasya Ekonomik Komisyonu'nun, 17 önemli antlaşmayı yürürlüğe soktuğunu belirtti. Gümrük Birliği ve Ortak Ekonomik Alan oluşturulması için, EurAsEC'in yeniden düzenlenmesi gerektiğini, söyledi. Kırgızistan ve Tacikistan'ın örgütün üyesi olduğu ama Gümrük Birliği'ne katılmadıklarını, belirtti. Putin, bu iki ülkenin, ortak bütünleşme süreçlerine katılmalarının beklendiğini, vurguladı. EurAsEC Mahkemesi ve EurAsEC Parlamentolararası Kurul çalışmaya devam etmektedir. Amaçları, Gümrük Birliği çalışmalarında işbirliği sağlamaktır. EurAsEC, bütünleşik bir yapı oluşturmayı ve Avrasya Ekonomik Birliğini oluşturmayı, amaçlamaktadır. Yüksek Avrasya Ekonomik Konseyi, Gümrük Birliği ve Ortak Ekonomik Alan kapsamında bütünleşme sürecinin hızlandırılmasını onaylamıştır. Putin, her egemen devletin, Avrasya Ekonomik Birliği'nin, 1 Ocak 2015'e kadar kurulmasını, amaçladığının altını çizmektedir. Putin, Gümrük Birliği ile 3 ülke arasındaki ticaretin, %10 oranında arttığını, bu ülkelerin dünyanın geri kalanıyla ticaretinin ise %4.7 oranında arttığını belirtmektedir (Official Site of President of Russia, 2012a).

Putin, EurAsEC zirvesinde bu örgütlenmenin, Bağımsız Devletler Topluluğu'nun en başarılı bütünleştirici kurumu olduğunu belirtti. Gümrük Birliği'nin kurulduğunu, 3 ülke arasında Ortak Ekonomik Alanın oluşturulduğunu ve Avrasya Ekonomik Komisyonu'nun işlerlik kazandığını, belirtti. EurAsEC, artık Avrasya Ekonomik Komisyonu'na dönüşmektedir (Official Site of President of Russia, 2012b).

Kollektif Güvenlik Antlaşması Örgütü Antlaşması Zirvesinde, Putin, KGAÖ'nün, Şangay İşbirliği Örgütü ve Bağımsız Devletler Topluluğu ile işbirliğini arttıracığını, belirtmektedir. Avrasya'daki güvenlik tehditlerine karşı işbirliğinde bulunacaklarını, belirtti. Bu bağlamda, Putin, Afganistan'da

askeri güçlerin azaltılması sürecinde ve gelecek yıl yapılacak Afganistan seçimlerini de göz önünde bulundurarak, yaşanabilecek gerginlikle ilgili olarak Afganistan'a özel önem verdiklerini, vurgulamaktadır. Putin, bu konuyla ilgili olarak geçen yıl Mayıs ayında bir belgenin hazırlandığını, hatırlattı. Bu yılki toplantıda en önemli konu oluşabilecek risklere karşı ortak bir karşılığın verilecek olmasıdır (Official Site of President of Russia, 2012c).

Rusya'nın, KGAÖ bütçesine yaptığı katkının miktarı düştü. Rusya Federasyonu, 2010 yılında 7,7 milyar olan mali katkısını, 2011'de 0,5 milyar rubleye düşürdü (Gretsky, 2011). NATO, askeri düzenlemeler için 1.5 milyar dolarlık bütçe ayırırken, KGAÖ, bu iş için 5 milyon dolarlık bir bütçe ayırmaktadır (Zakhorov, 2010).

Rusya Federasyonu, dış politikasında yumuşak güç unsurlarına ağırlık vereceğini duyurmuştur. Bu bağlamda, 1 Temmuz 2011 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecek olan Gümrük Birliği konusunda, Rusya – Beyaz Rusya – Kazakistan anlaşmaya vardılar. Rusya, bu birliğe Ukrayna'nın da katılmasını arzu etmektedir. Rusya, Ukrayna'yı kendi kulübüne dâhil etmek için çaba sarf etmektedir (Progonati, 2011).

## Sonuç

Avrasya coğrafyasında, Rusya'nın öncülüğünde, iki yönlü bütünleşme çabalarının varlığı açıktır. Avrasya Ekonomik Birliği'nin oluşturulmasıyla, Ortak bir Ekonomik Alanın gerçekleştirilmesi için ciddi adımlar atılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bütünleşmenin ikinci boyutu, güvenlidir. KGAÖ, güvenlik alanındaki işbirliğinin platformudur. Acil Müdahale gücü ve barış koruma misyonu, bütünleşmenin yönünü değiştirecek önemli çalışmalardır. Sovyetler Birliği döneminden kalma alışkanlıklar, askeri teçhizat sistemleri, ekonomik yardım paketleri, Rusya'nın, bölge ülkeleriyle askeri konularda yapacağı işbirliğini kolaylaştıracaktır. 2004 yılından beri, KGAÖ üyeleri, Rus silahlarını, Rusya'nın iç piyasa fiyatlarından satın almaktadırlar (Nikitina, 2012, s. 43) KGAÖ, Rusya merkezli bir ittifak olacaktır, bağımsız dış politika yapım süreçlerini engelleyecektir.

Bölge ülkelerinde, etnik, dini ve ekonomik temelli iç savaşların çıkma riski bulunmaktadır. KGAÖ, 2010 yılında Kırgızistan'da meydana gelen çatışmalara karışmamıştır. Ancak, bundan sonra daha farklı bir tutum izleme yönünde kararlar almıştır. Yapılan ittifaklar neticesinde, KGAÖ, otoriter liderlerin iktidarlarını korumalarını sağlayacak bir güç olarak kullanılabilir. Ayrıca, KGAÖ, muhaliflerin susturulmasında rol oynayabilecektir. Diğer yandan, KGAÖ, mevcut hükümetleri baskı altında tutabilecek bir güç olarak da kullanılabilir. Küresel bazda, NATO karşıtı, onun alternatifi olarak gösterilen ve askeri alanda güçlenen KGAÖ, bölgesel ve küresel silahlanmanın artmasına yol açacaktır. Bu durumdan en çok faydalananlar ise üye devletlerin silah tüccarları ve mafyası olacaktır. Bölge ülkelerinin içlerindeki heterojen demografik yapı, etnik problemler, silahların suç çetelerinin, ayrılıkçı-bölücü grupların eline geçmesine neden olabilecektir. Eski askeri yapıya dayalı ticari ilişkilerin devam edeceği, yakın gelecekte değişmeyeceği bir gerçektir. KGAÖ için "Rus NATO'su" tanımlaması son derece iddialıdır. Bu konuda üye devletler arasında tam bir uyum bulunmamaktadır. Süreç, yavaş işleyecektir. Ortak savunma konusunda atılması gereken daha çok adım bulunmaktadır. Örgütün bütçesi görece düşüktür, üye ülkeler bağımsızlık ve birlik fikirlerini, sorgulamaktadırlar. Avrupa Birliği örneğinden hareket eden Avrasya Birliği kurulması çalışmaları ilerlemektedir. Bu örgütler, BM, AGİT, AB ve Şangay İşbirliği Örgütü ile ortak hareket edeceklerini, hiçbir devlete karşı tehdit oluşturmadıklarını yinelemektedirler. Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü ile güvenlik alanında ve Avrasya Birliği oluşturma çalışmalarıyla da ekonomik alanda, Rusya öncülüğünde, eski Bağımsız Devletler Topluluğu üyelerini kapsayan, bir birlik kurma ve bütünleşme eğilimi görülmektedir.

## Kaynakça

- Amanov, Ş. (2007). *ABD'nin Orta Asya Politikaları*. İstanbul: Bilimevi Yayınevi.
- Avrasya İncelemeleri Merkezi. (2011, 18 Kasım). *Özbekistan Dış Politikası ve KGAÖ*. <http://www.avim.org.tr/bultentekli.php?haberid=40981>, erişim tarihi: 14 Ocak 2012.
- BDT Resmi Sitesi. (2011). *Parliamentary Assembly OCST*. <http://www.iacis.ru/html/index-eng.php?id=147>, erişim tarihi: 23 Kasım 2011.
- Chuntulov, A. (2010). KGAÖ'nün Avrasya'da Güvenliğin İstikrarındaki Rolü. *IV. Uluslararası Türk-Asya Kongresi: Asya'da Bölgesel Örgütler, Kurumsallaşma ve İş Birliği*, 357-365. İstanbul: Tasam Yayınları.
- Cihan. (2012a, 22 Aralık). Ermenistan, Yukarı Karabağ'da Rus NATO'sunu Göreve çağırarak. <http://www.zaman.com.tr/dis-haberler/ermenistan-yukari-karabagda-rus-natosunu-goreve-cagiracak/2031766.html>, erişim tarihi: 23 Aralık 2012.
- Cihan. (2012b, 18 Aralık). Lavrov'dan Özbekistan'a Zeytin Dalı. <http://www.cihan.com.tr/news/Lavrov-dan-Ozbekistan-a-zeytin-dali-CHODg3Nzk3LzQvS0dBw5Y>, erişim tarihi: 18 Aralık 2012.
- Cihan. (2012c, 5 Ekim). Putin Tacikistan'da 30 Yıllık Askeri Üs Antlaşması imzaladı. <http://www.cihan.com.tr/news/AVRASYA-Putin-Tacikistan-da-30-yillik-askeri-us-anlasmasi-imzaladi-CHODEzNDMyLzQ>, erişim tarihi: 13 Ekim 2012.
- Cumhuriyet. (2007, Şubat 19). Münih Konferansı.
- Dünya Bülteni. (2013, Ocak 2). Azerbaycan'da 2012 Böyle Geçti. <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=241200&q=Gebele>, erişim tarihi: 3 Ocak 2013.
- Dünya Bülteni. (2012a, 21 Aralık). Rusya, KGAÖ üzerinden Orta Asya'ya yayılıyor. <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=239783>, erişim tarihi: 21 Aralık 2012.
- Dünya Bülteni. (2012b, 19 Aralık). Kırgızistan, Rus üslerinin Kullanım Süresini Uzattı. <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=239466>, erişim tarihi: 19 Aralık 2012.
- Eurasianet. (2012, 14 Aralık). Russia, Manas and the CSTO: Q&A with Roza Otunbayeva. <http://www.eurasianet.org/node/66304>, erişim tarihi: 15 Aralık 2012.
- Gretsky, S. (2011, 26 Nisan). Orta Asya'da Yeni Bir Güvenlik Mimarisi mi? Central Asia Caucasus Institute, içinde *Dünya Gündemi*, 334.
- Kırım Haber Ajansı. (2012, Ağustos 2). Putin, NATO'nun Afganistan'dan Ayrılacak Olmasından Üzgün. <http://qha.com.ua/putin-nato-nun-afganistan-dan-ayrilacak-olmasindan-uzgun-114907tr.html>, erişim tarihi: 30 Ocak 2013.
- Kolektif Güvenlik Örgütü Resmi Sitesi. (2011). Ortak Güvenlik. <http://odkb.gov.ru/g/k.htm>, erişim tarihi: 17 Ağustos 2011.
- Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü Resmi sitesi-Haberler. (2013). Ortak Güvenlik Oluşumu. <http://mamf.ru/news/news/newsk.htm>, erişim tarihi, erişim: 13 Ocak 2013.
- Nikitina, Y. (2012). The Collective Security Treaty Organization through the Looking Glass. *Problems of Post Communism* 59(3), 41-52.
- Official Site of President of Russia. (2012a). *Press Statement Following CSTO Collective Security Council, EurAsEC Interstate Council and Supreme Eurasian Economic Council Meetings*. <http://eng.news.kremlin.ru/transcripts/4778>, erişim tarihi: 19 Aralık 2012.

- Official Site of President of Russia. (2012b, 19 Aralık). *EurAsEC Summit*. <http://eng.news.kremlin.ru/news/4776>, erişim tarihi: 19 Aralık 2012.
- Official Site of President of Russia. (2012c). *CSTO Collective Security Treaty Council Meeting Took Place in the Kremlin*. <http://eng.news.kremlin.ru/news/4775>, erişim tarihi: 19 Aralık 2012.
- Progonati, E. (2011, Mayıs 7). Hegemonya Mücadelesinde Rusya'nın Yeni Yakın Çevre Politikası, içinde *Dünya Gündemi*, 335.
- Radio Free Europe Radio Liberty. (2012, 26 Haziran). Interview: Analyst Says Uzbekistan's Suspension Shows CSTO is 'Irrelevant'. <http://www.rferl.org/content/interview-analyst-says-uzbekistan-suspension-shows-csto-irrelevant/24629921.html>, erişim tarihi: 13 Ocak 2012.
- Star Gazetesi. (2012, Haziran 28). Rusya'dan Orta Asya için Savaş Uyarısı. <http://www.stargazete.com/dunya/rusyadan-orta-asya-icin-savas-uyarisi/haber-622663>, erişim tarihi: 29 Haziran 2012.
- Stein, M. (2012). Uzbekistan View of Security in Afghanistan after 2014. *Military Review (May-June)*, 75-81.
- Tanrısever, O. (2005). Rusya Federasyonu'nun Orta Asya-Kafkasya Politikası: Yakın Çevre Doktrininin İflası. İçinde M. Aydın (Ed.), *Küresel Politikada Orta Asya (Avrasya Üçlemesi I)* (43-68). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yesevi, Ç. G. (2012a, 10 Ekim). Kafkasya'da Neler Oluyor. *Önce Vatan Gazetesi*.
- Yesevi, Ç. G. (2012b, 18 Temmuz). Türkistan'da Askeri Üsler. *Önce Vatan Gazetesi*.
- Yesevi, Ç. G. (2012c). Avrasya'da Etki Alanı Mücadelesi. *Yesevi Dergisi*, 19(228).
- Yesevi, Ç. G. (2012d, 4 Temmuz). Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü ve Özbekistan. *Önce Vatan Gazetesi*.
- Yesevi, Ç. G. (2012e, 25 Nisan). Satranç Oyununda Hamleler. *Önce Vatan Gazetesi*.
- Zaman Gazetesi. (2012a, 14 Aralık). Rusya'nın Dış Politika Perspektifleri Kremlin'e Sunuldu. [http://zaman.com.tr/dunya\\_rusyanin-yeni-dis-politika-perspektifleri-kremline-sunuldu\\_2028681.html](http://zaman.com.tr/dunya_rusyanin-yeni-dis-politika-perspektifleri-kremline-sunuldu_2028681.html), erişim tarihi: 14 Aralık 2012.
- Zaman Gazetesi. (2012b, 4 Aralık). Rusya, Eski Sovyet Ülkeleri ile Ortak Füze Kalkanı Kuruyor. [http://www.zaman.com.tr/dunya\\_rusya-eski-sovyet-ulkeleri-ile-ortak-fuze-kalkani-kuruyor\\_2024581.html](http://www.zaman.com.tr/dunya_rusya-eski-sovyet-ulkeleri-ile-ortak-fuze-kalkani-kuruyor_2024581.html), erişim tarihi: 5 Aralık 2012.
- Zakharov, V. (2010, 16 Aralık). CSTO Establishes Joint Defense Force. *Russia Beyond the Headlines*. [http://rbth.ru/articles/2010/12/16/csto\\_establishes\\_joint\\_defense\\_force05214.html](http://rbth.ru/articles/2010/12/16/csto_establishes_joint_defense_force05214.html), erişim tarihi: 13 Ocak 2013.